

SKAGERRAK ER UNIKT

Intet sted i verden finder du et hav med så forskellige kyster og så mange muligheder for oplevelser: brede sandstrande i Vendsyssel, klippekysterne i Bohuslän og Østfolds ydre skærgård og idyllen i den indre skærgård på Sørlandet, Vestfold, Østfold og Bohuslän.

Skagerrak har siden Oldtiden været bindeled mellem Danmark, Norge og Sverige. Skibsfarten var den nemmeste transport indtil 1900-tallet. Handel med flint, korn, fisk, tømmer og andre varer gav velstand og knyttede kystsamfund i de tre lande sammen. Også udveksling af kultur over havet blomstrede. Tænk på kunstmalerne, der udnyttede det fantastiske lys på Skagen og i skærgården.

Meget er forandret, men kystsamfundene er lige charmerende, havet og naturen lige overvældende.

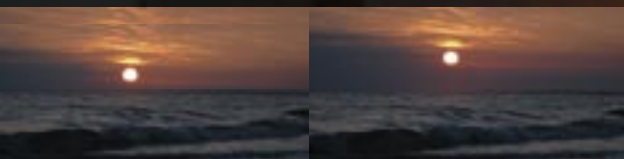
Lad dig inspirere af Skagerrak. Tag gerne en tur til nabolandet. Færgerne sejler døgnet rundt. Havet findes døgnet rundt, året rundt.

Skagerrak er unikt

Vidste du at...

Allerede i Stenalderen var der kontakt mellem menneskene rundt om Skagerrak. Det vidner fund af flintredskaber i Norge og Sverige om. Flint findes nemlig ikke i de to lande, men er meget almindeligt i Danmark.

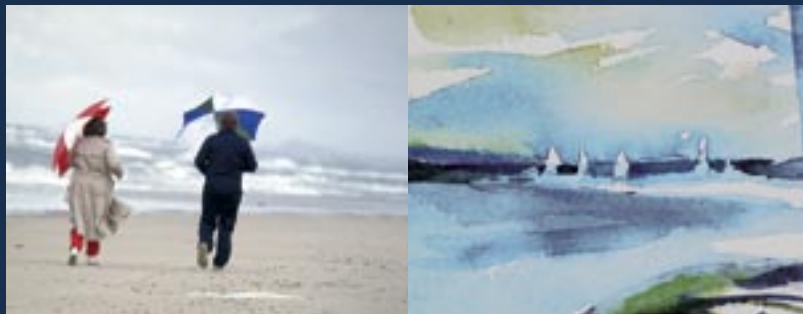

HAR DU HØRT SKAGERRAK STORME

Når stormen raser og havet viser tænder, oplever du Skagerrak mest intenst og med alle sanser. Lyt til vinden og bølgerne, føl de salte skumsprøjt og saltkorn i ansigtet, mærk duften af saltvand og tang i næsen. Du får havet helt ind i krop og sjæl.

Synet af frådende bølger under drivende skyer kan virke skræmmende ved skærgårdens glatte, vindblæste klipper eller ved Vendsyssels sandklinter, hvor du skal passe på, når bølgerne slår langt op på stranden. Men her kan du opleve verden forandre sig, mens det sker.

Er du heldig og bruger øjnene, finder du måske havets ædelsten, det gyldne rav, som bølgerne bringer op fra dybet

Vidste du at..
Skagerraks bølger kan blive 15 meter høje. De får deres energi helt ude fra Nordsøen og Atlanterhavet. Derfor er dønninger i Skagerrak mere voldsomme end i Kattegat.

KLIPPER OG SKÆR

I Sørlandets beskyttede skærgård lyser gamle fiskerhuse og landgangsbroer op mellem stejle og ufremkommelige klipper. Vil du se meget af kysten, må du sejle lige som vore forfædre. Ved elvenes munding fra Kristiansand til Oslofjorden ligger de gamle søfarts- og fiskerbyer fra sejlskibstiden. Hvide træhuse, fiskebåde, kajer, tjærede bolværker, folkeliv og kunst. Havet har sat sit præg på det hele.

Syd for Oslofjorden finder du den barske, ydre skærgård. Nøgne klipper og skær, som efterhånden afløses af øer med lav bevoksning. Spor efter mennesker er få. Pater Noster, Måseskär og de andre berømte fyrtårne er der selvfølgelig – og jo tættere på fastlandet, jo flere røde sjøboder og hvide huse.

Gå på den nøgne stengrund. Klipper og sten i alle farver. Klipper varmet af solen. Klipper som havet har skyllet over. Vist er de ikke livløse. Lav, mosser, alger i fantastiske mønstre, og mellem klipperne kan strandkål og lyng overleve.

Vidste du at..

Alene i Bohusläns skærgård findes der 3000 øer og 4500 skær.

SAND MELLE TÆRNE

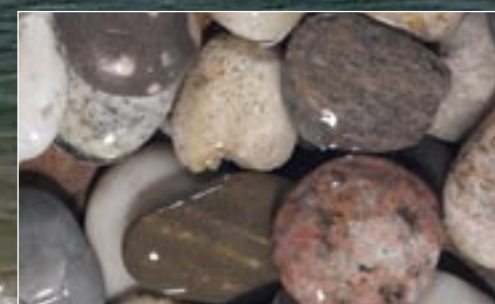
En sandstrand i solen i sommerens bedste plads. Og Skagerrak har nogle af de fineste. På Vendsyssels brede strande kan du bade, grave, spille bold, surfe, paraglide, rapelle – ja, nogle steder endda køre i bil. Men måske du bare vil slappe af i solen, mærke havets duft og sandkorn, der blæser mod huden. Driller vestenvinden kan du finde læ i klitterne.

Den største, Raabjerg Mile, blæser 10 meter østpå mod Kattegat hvert år; den højeste klit, Rubjerg Knude, rækker 80 meter over havet.

Skærgårdens sandstrande ligger godt beskyttet mod havet bag skær og øer. Lavvandede bugter er skabt til børn, i dybe vige vugger sejlbåde dovent. Havets lyde og dufte blander sig med vindens susen i fyrretræerne og duften af fyrrenåle, lyng og malurt. Et perfekt sted i den lune sommernat; se solen gå ned, stjernernes matte glimt på den lyse nattehimmel, bølgeskvulp, mågeskrig.....

Sandstranden er stedet at finde ting og sager, som storme bringer på land: æg fra hajer og rokker, tang, muslingeskaller og krabber. Måske rav til dit eget smykke. Og de fineste, runde sten - slebet glatte og blanke gennem tusinder af år. Passer lige i lommen.

Vidste du at..

Skagerraks navn kommer fra hollandsk og betyder "den lange, lige strækning mod den yderste odde (Skagen)"

PÅ OPDAGELSE VED SKAGERRAK

På kortet har vi samlet nogle forslag til, hvor du kan tage hen og opleve Skagerrak.

Det er bare et lille udvalg. Der findes hundreder, ja tusinder af steder langs kysterne og ude i skærgården, hvor du kan få en enestående oplevelse.

NATUR

Bulbjerg - fugleklint og krigsmuseum
Rubjerg Knude – Europas højeste sandklit
Råbjerg Mile – Nordeuropas største vandreklit
Skagens Gren – hvor to have mødes
Hvaler Skjærgård – bådture og friluftsliv
Kosteröarna – bådture og friluftsliv
Tjurpannan – nøgne klipper, brænding i stormvej
Veddö – fugleliv, egeskov, heder
Väderöarna – bådture, fugleliv
Valön – strandenge, overdrev, lyngheder
Ramsvikslandet - Klippernes Rige

MUSEER

Nordsømuseet i Hirtshals
Havets Hus i Lysekil
Lindesnes Fyrmuseum

KULTURMILJØER

Thorup Strand – fiskerleje på stranden
Lild Strand – fiskerleje på stranden
Mandal – historisk bydel, bådture
Ny Hellesund - skærgårdsturisme
Arendal – søfart og historisk bydel
Tvedestrand – Bøgenes by
Risør – kunst og kultur
Stavern – gammel flådehavn, fyrstation
Sandefjord – søfart og hvalfangst
Fiskebäckskil – gammel søfartsby
Gullholmen - gammelt skærgårdsmiljø
Mollösund – bådture, skærgårdsmiljø
Klädesholmen – unik fiskeriby, museer
Marstrand – bilfri fæstningsby

FÆRDEL I NATUREN

Reglerne for færdsel i naturen er lidt forskellige i Danmark, Norge og Sverige. Men kysterne er åbne for alle. En unik ret til at opleve naturen. Respektér den!

I Danmark gælder Naturbeskyttelseslovens regler.

I Sverige gælder Allemansretten.

I Norge gælder Allemansretten.

Vær opmærksom på at, mange øer, skær og andre områder i skærgården er fuglebeskyttelsesområder med særlige adgangsregler.

Få mere information på:

www.forumskagerrak.com

HAVET SOM SPISEKAMMER

Skagerrak er et rigt hav, som i mange årtusinder har været spisekammer for kystens mennesker. Men på nogle få årtier har mennesket overfisket og forurenset, så fiskearter er blevet overfisket, ja nogle endda udryddet. Torsken var tidligere en vigtig fangst, men bestandene er blevet fisket i bund, og de har svært ved at vokse igen.

Fiskeriet har været i krise siden 1970'erne. Det har været nødvendigt for fiskerne at sejle længere og længere væk for at finde fisk. I enkelte samfund har kystfiskeriet overlevet som et levedygtigt erhverv. Kystfiskeriet er miljøvenligt, ressourcebesparende og skånsomt over for fisk og havbund. Det er fremtidens fiskeri.

Ved de norske og svenske kyster foregår også et indbringende fiskeri efter hummer og rejer.

På det lave vand - indtil 15-20 meters dybde – findes Skagerraks regnskove. Her, hvor lyset når ned, findes et fantastisk undervandsliv af tang, alger, søstjerner og fisk i alle regnbuens farver. Et paradys for dykkere.

Vidste du at..

Skærgårdens tangskove og dybe kløfter er de mest artsrige havområder i Norge og Sverige. Her findes f.eks. Øjenkoral, som danner koralrev.

HAVETS SØLVGLINSENDE RIGDOM

Op gennem tiden har især én fisk, silden, skabt stor velstand langs Skagerraks kyster. I store stimer søgte silden fra Nordsøen ind langs Skagerraks kyster for at gyde, og her kunne fiskerne selv med datidens teknik gøre enorme fangster.

I Middelalderen og i 1700-tallet var især Bohuslän centrum for en omfattende sildeindustri. Mange bygninger i skærgården vidner om disse perioder.

Men silden er troløs. I nogle perioder talrig, i andre næsten forsvundet.

I 1940'erne blev trawl almindelige i brug, og silden blev efterstræbt overalt, hele året. De store sildebestande blev fisket i bund.

Andre stimefisk er makrel og hornfisk, men de har aldrig haft samme økonomiske betydning som silden.

I de dybeste dele af Skagerrak fanger fiskerne helleflynder, havkat, hummer og rejer.

Vidste du at..

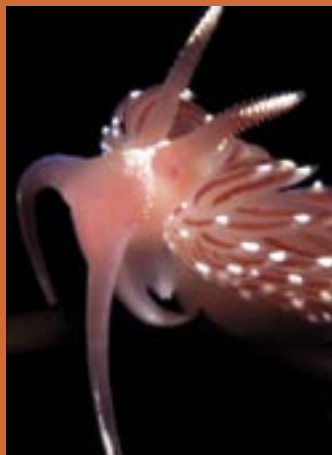
Skagerrak er dybt, meget dybt: I Norske Rende er der over 700 meter til bunden og langs Bohuslän, Østfold, Vestfold og Sørlandet går en rende med dybder på mere end 400 meter

KUNSTVÆRKER I DYBET

Dybhavet i Skagerrak er først her i det 21. århundrede ved at blive udforsket for alvor. Med sonar og specielle kameraer kortlægger forskerne havbunden og dyrelivet. Hver ekspedition bringer ny viden om det fantastiske liv på havbunden.

Her, hvor intet lys findes, lever organismer, som er tilpasset et liv i totalt mørke. Hvem ved, måske er det derfor, rigdommen af farver er så stor, at den langt overgår sceneriet på det lavere vand.

Vidste du at..
Havområdet ved øgrupperne
Ytre Hvaler og Koster er eks-
tremt rigt på dyreliv. Her findes
200 dyrearter, som ikke lever
andre steder i Skagerrak.

HAVET SLETTER IKKE ALLE SPOR

Skagerrak er et vældig robust havmiljø på grund af de mange havstrømme. Iltsvind i de åbne farvande kendes ikke. Men i skærgårdens fjorde kan iltfattigt bundvand samle sig og i ekstreme tilfælde slå fisk, muslinger og bunddyr ihjel.

Mangelen på ilt skyldes at havet tilføres næringsstoffer fra land. Vandløb fører kvælstof og fosfor fra landbrug, byer og industri til havet, hvor det giver næring til algevækst. Algerne er forudsætningen for livet i havet, men for meget næring giver for mange alger. Når de dør synker de til bunds og rådner. Denne proces kræver meget ilt.

Blåmuslinger og andre skaldyr filtrerer vandet for alger, så måske kan muslingefarme være med til at rense vandet og forhindre iltsvind. Flere forsøg med muslingeopdræt er i gang.

Mange fjorde ved den norske og svenske kyst belastes af tungmetaller, hormonlignende stoffer og andre miljøgifte fra industrier og renselanlæg. Miljøgifte kan forringe forplantningsevnen hos orme, snegle og fisk. Til slut ender giftene i sæler og i mennesker, der er de sidste led i fødekæden.

Vidste du at..

Skagerrak starter mod vest ved Lindesnes, som er det norske fastlands sydligste punkt. Her blev Norges første fyr etableret i 1655.

Skagerrak er stadig et unikt hav. Men det rige liv i havet og de enestående kystlandskaber kan vi kun bevare, hvis du og jeg - og alle andre - bliver bedre til at beskytte dem.

FORUM SKAGERRAK II

SAMARBEJDE OM RENERE HAV OG KYSTER

Regionerne omkring Skagerrak, i Sverige, Norge og Danmark, samarbejder i EU-projektet Forum Skagerrak II. Formålet er at få mere viden og gennemføre konkrete tiltag for et renere og mere attraktivt hav med omgivende kyster. Projektet foregår i samarbejde med statslige organisationer og andre interesserede.

www.forumskagerrak.com

Tekst - layout	Steve Hiding Jørn Grau Larsen Uffe Westerberg
Foto omslag	NASA/SMHI
Foto	Bengt Frizell Kaj Bolvig Hansen Steve Hiding Tomas Lundälv Anders Salesjö Mattias Sköld Uffe Westerberg
Akvareller	Krister Sand
Tegninger	Hans Henrik Strehle

PARTNERE

SVERIGE

Länsstyrelsen Västra Götalands län
Västra Götalandsregionen
Fiskeriverket
Tjärnö Marinbiologiska Laboratorium
SMHI

DANMARK

Nordjyllands Amt

NORGE

Østfold fylkeskommune
Fylkesmannen i Østfold
Fylkesmannen i Vestfold
Telemark fylkeskommune
Fylkesmannen i Telemark
Aust-Agder fylkeskommune
Fylkesmannen i Vest-Agder
Fiskeridirektoratet, Region Sør
Fagrådet Ytre Oslofjord

Udgivet maj 2006

SKAGERRAK

- et unikt hav

